

Starttiaseiden lupakäytännöt Suomessa

Minna Ylén

11/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Minna Ylén	Poliisi AMK 2015/3B Opinnäytetyö	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Starttiaseiden lupakäytännöt Suomessa	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Matti Hänti, Janne Salonen	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Tässä Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyössä tarkastellaan starttiaseiden lupakäytäntöjä Suomessa. Tarkastelun kohteena ovat poliisilaitosten tekemät tulkinnat ampuma-aselaista sekä millaisia perusteluita poliisilaitokset ovat käyttäneet myöntäessään tai epäässään ampuma-aselupia. Lisäksi tarkastellaan kuinka luvanhakijat ovat kokeneet ampuma-aselupaprosessin hakiessaan starttiaseelle lupaa. Tavoitteena on selvittää, eroavatko lupakäytännöt poliisilaitosten välillä, kun vuoteen 2011 lupavapaat muuntokelpoiset starttiaseet määriteltiin luvanvaraisiksi ampuma-aselain muutoksen yhteydessä.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa tiedonhankintaan on käytetty kirjallisuutta, lakitekstiä, hallituksen esitystä, lehtiartikkeliä, oikeuspäätöksiä ja sähköpostihaastatteluja. Opinnäytetyössä haastattelut lähetettiin sähköpostitse pääpoliisiasemien poliisimiehille, jotka päättävät asemalla ampuma-aseluvista. Tämän lisäksi haastateltiin kolmea asiantuntijaa tarkoituksena selvittää lupaprosessikokemuksia hakijoiden kannalta.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että lupakäytännöt starttiaseiden kohdalla ovat vaihtelevat. Myös luvanhakijat kokevat ongelmalliseksi starttiaseiden luvanvaraisuuden. Lupakäytäntöjen vaihtelevuus näyttäisi johtuvan puuttellisesta tiedottamisesta sekä lain epäselvyydestä, sillä laissa ei ole tarkkaan määritelty, mitkä starttiaseet ovat luvanvaraisia.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
34 + 3	11/2017	AMK2015_3
Avainsanat		
ampuma-aselaki, ampuma-aseluvat, hallintomenettely, ampuma-aseet		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
HALLINTOLAISTA JA HYVÄSTÄ HALLINNOSTA	4
1.1 Julkisuus hallinnossa	4
1.2 Hallinnon oikeusperiaatteet	5
1.3 Hallintoasian käsittely	6
2 AMPUMA-ASELAIN MUUTOS VUONNA 2011.....	8
2.1 Ampuma-aseluvan myöntäminen	9
2.2 Aseiden toimintamekanismi	10
2.3 Aiemmat opinnäytetyöt	11
2.4 Itä-Suomen Hovioikeuden päätös 14/150398	12
3.4 Vaasan Hovioikeuden päätös 17/130358	14
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
3.1 Keskeisiä käsitteitä	16
3.2 Kvalitatiivinen tutkimus	18
3.3 Tutkimusmenetelmän valinta	20
4 TULOSTEN ANALYYSI	22
4.1 Ampuma-aselain muutoksesta tiedottaminen.....	23
4.2 Starttiaseiden hankkimis- ja hallussapitoluvat	24
4.3 Starttiaseiden tyypit	25
4.4 Lupavapaat starttiaseet	26
4.5 Lupien myöntämis- ja epäämisperusteet	27
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	28
6 LÄHTEET	33
7 LIITTEET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee starttiaseiden lupakäytäntöjä Suomessa. Aihe on ajankohtainen, sillä ampuma-aselakia (2 §) on muutettu vuonna 2011 ja edelleen vuonna 2017 sen tulkinnaassa on epäselvyyttä. Starttiaseiden kohdalla lupakäytännöt ovat olleet vaihtelevia, ainakin koiraharrastajien kertomien perusteella. Vaihtelevat käytännöt starttiaseiden luvanvaraisuudessa vaativat tarkempaa perehtymistä aiheeseen sekä selvittämistä millaisia eri käytäntöjä poliisiasemilla on.

Ampuma-aselain 2§ kuuluu seuraavasti:

”Ampuma-aseella tarkoitetaan välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle. Ampuma-aseeksi katsotaan myös sellainen esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on ilman erityistietoja ja -taitoja muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi.”

Ongelman kyseisessä pykälässä tuottaa se, että millainen ampuma-asetta muistuttava starttiase on muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi. Hallituksen esityksen 106/2009 mukaan tarkoituksena on saada vain muuntokelpoiset starttiaseet luvanvaraisiksi. Hallituksen esityksen perusteella vain osan starttiaseista voidaan muuntaa ampuma-aseeksi, koska niiden valmistusmateriaali on paljon heikompaa kuin luotiaseiden. Ampuma-aselain 2 § tulisi tarkentaa starttiaseiden osalta ja määrittellä selkeästi, mitkä starttiaseet ovat luvanvaraisia.

Toinen tulkinta ongelma syntyy säännöksen sanamuodosta ”ilman erityistietoja ja -taitoja”, mitä sillä tarkoitetaan? Starttiaseen omistajan/haltijan tai tällaisen aseiden hankkimista suunnittelevan oikeusturvan kannalta olisi tärkeää määrittää mitkä starttiaseet ovat luvanvaraisia. Vaihtoehtoisesti kaikki starttiaseet voisi määrittellä luvanvaraiseksi ja siitä voitaisiin tiedottaa riittävän laajasti.

Suomessa starttiaseita käytetään urheilutapahtumissa lähtölaukauksen antamisessa, palveluskoirakokeissa sekä pelastuskoirakokeissa (Suomen palveluskoiraliitto 2015, 53; Suomen palveluskoiraliitto 2013). Myös noutajien ja kanakoirien koulutuksessa 9mm starttiase on tärkeä koulutusväline (Suomen kennelliitto 2010).

Poliisihallitus (myöhemmin POHA) on vuonna 2014 arvioinut Suomessa olevan 10 000 – 20 000 luvatonta urheilukisoissa käytettävää starttiasetta. Pelkästään niiden määrän takia lupakäytäntöjen tulisi olla yhdenmukaiset (Eerola, 2014). Yhdenvertaisuusperiaate on turvattu jo perustuslain 6 §ssä. Sen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa perusteettomasti asettaa eriarvoiseen asemaan vaan samanlaisissa tilanteissa ihmisiä on kohdeltava samalla tavalla. Lähtökohtaisesti tasapuolisuus velvoittaa ihmisten kohtelua samalla tavalla mm. asuin- ja kotipaikkakunnasta riippumatta (Mäenpää, 2016, 83 - 84.)

Starttiaseiden lupaprosessi on hallintomenettelyä ja siinä noudatetaan hallintolakia, jonka tarkoitus (1 §) on edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallinnossa. Hallintomenettelyssä noudatetaan myös hallinnon oikeusperiaatteita kuten aiemmin mainittua tasapuolinen kohtelu hallintoasioissa. Tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki kohdellaan samalla tavalla vaan vain samankaltaisissa tilanteissa ihmisiä kohdellaan samalla tavalla ja erilaisissa tilanteissa eroavuudet sen sijaan otetaan huomioon (Mäenpää 2016, 85).

Ampuma-aselainsäädännön muutosta on pohdittu kahdessa aiemmassa opinnäytetyössä, joista toinen koskee yleisesti ampuma-aselain muutosta ja toinen liittyy starttiaseiden kehittämishankkeeseen. Näissä asiaa tarkastellaan pääasiassa lakipykälien kautta. Toiseen opinnäytetyöhön on haastateltu Pohjanmaan poliisilaitokselta yhtä poliisimiestä ja selvitty kyseisen laitoksen käytäntö starttiaseiden lupaprosessissa. Kummassakaan opinnäytetyössä ei ole laajemmin selvinnyt, millä perusteilla poliisilaitokset myöntävät lupia ja ovatko käytännöt yhdenmukaiset poliisilaitoksilla.

Tutkimuksella pyritään selvittämään, onko starttiaseita koskevissa lupaprosesseissa eroja poliisilaitosten välillä sekä millaisilla perusteilla poliisilaitokset myöntävät tai epäävät starttiaseita koskevia ampuma-aselupia. Lisäksi tutkimukseen haastateltiin kolmea koiraharrastajaa, jotka ovat hakeneet starttiaseelle lupaa. Tarkoituksena on selvittää heidän käsitys lupaprosessista.

Tutkimuskysymykset:

Ovatko poliisilaitosten tekemät tulokset ampuma-aseista yhdenmukaiset?

Miten poliisilaitokset ovat perustelleet starttiaseisiin liittyviä myönteisiä tai kielteisiä lupapäätöksiä?

HALLINTOLAISTA JA HYVÄSTÄ HALLINNOSTA

Hallintolain tarkoitus on toteuttaa sekä edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa, tarkoitus on myös edistää hallinnon palvelujen laatua sekä tuloksellisuutta (Hallintolaki 1§). Hallintolaki ei kuitenkaan ole laki hallinnosta tai viranomaistoiminnasta yleensä, sillä viranomaisten toimintaan tai hallintoasian käsittelyyn saattaa kuulua alueita tai aiheita, joista ei hallintolaissa säädellä lainkaan (Mäenpää 2013, 303).

Hallintolakia sovelletaan kaikessa viranomaisten toiminnassa ja julkisten hallintotehtävien hoitamisessa. Säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta sellaisenaan kaikkiin hallintotehtävien hoitamiseen, johtuen hallintotehtävien sisällön ja vaikutuksien erilaisuuksista. Hallintolain rakenne on muotoiltu siten, että se koskee hallintoasian käsittelyssä noudatettavia menettelyä. Hallintoasian käsittelyllä tarkoitetaan hallintopäätökseen päättyvää viranomaisen toimintaa. Hallintopäätöksessä määritellään päätöksen kohteen etua, oikeutta tai velvollisuutta. Tämän lisäksi hallintoasian käsittelyä on myös asian valmistelu, sen selvittäminen tai siihen välittömästi liittyvä menettely (Mäenpää 2013, 317 - 319.)

Hyvän hallinnon takeet on turvattu perustuslaissa ja niitä ovat mm. oikeus tulla kuulluksi, saada perustelu päätös hallintoasiassa sekä oikeus hakea muutosta. Perustuslaissa mainitut hyvän hallinnon takeet ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi luetteloksi (Kulla 2015, 35 - 36.) Hyvää hallintoa on turvattu myös muilla lailla kuten hallinto- ja virkamieslailla. Näissä on mainittu hyvään hallintoon kuuluvan palveluperiaate, virkatoiminnan puolueettomuus sekä menettelyä koskeva neuvonta (Mäenpää 2016, 2.)

1.1 Julkisuus hallinnossa

Julkishallinnossa noudatetaan julkisuusperiaatetta, jolloin julkishallinnossa periaatteessa julkista on myös tiedon saatavuus sekä avoimuus. Ellei viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen ja tallenteiden julkisuutta ole rajoitettu välttämättömien syiden vuoksi, ne ovat julkista, jolloin jokaisella on oikeus saada tieto asiakirjasta tai tallenteesta. Kuitenkin varsinaisen hallintoasian käsittely ei kuulu julkisuuden piiriin, vaikka siitä voitaisiin eräin rajoituksin antaa tietoja (Mäenpää 2013, 103.)

Erityspiirteenä julkisessa toiminnassa on julkisen vallan käyttö, jonka vakiintuneena käytäntönä on, että vain viranomainen voi päättää yksipuolisesti yksityisen oikeusasemaan vaikuttavista tekijöistä. Julkisen vallan käyttö edellyttää aina laissa määriteltyä toimivaltaa ja sen käyttö on mahdollista vain lain asettamissa rajoissa. Hallinnollisessa sääntelyssä julkinen valta on keskeisessä sijassa. Ilman julkisen vallan käyttöä viranomaiset eivät voisi asettaa yksityisille henkilöille oikeuksia ja velvollisuuksia, sillä nämä päätökset ovat yksipuolisia hallintopäätöksiä tai rajoituksia (Mäenpää 2013, 96.)

Julkisen vallan käyttäminen näkyy pääasiassa kolmella tavalla, joita ovat viranomaisen tekemä hallintopäätös, viranomaisen antamat yleiset normit tai välittömien voimakeinojen käyttäminen (Mäenpää 2013, 182).

1.2 Hallinnon oikeusperiaatteet

Käsitteenä oikeusperiaate on tunnusmerkeiltään väljä sekä vaikeasti rajattava. Oikeusperiaate on kuitenkin sidoksissa oikeudenmukaisuuden vaatimukseen, joka on myös kiistanalainen käsite. Vaikka oikeusperiaate ei ole täsmällinen käsite, se on yleisesti tunnustettu oikeudellisessa kielenkäytössä (Kulla 2015, 95.)

Yksi oikeusperiaate on tarkoitussidonnaisuuden periaate eli viranomainen saa käyttää toimivaltaansa vain siihen tarkoitukseen johon se on määritelty tai muuten tarkoitettu käytettäväksi (Mäenpää 2016, 89). Hallintolaki määrittää, että viranomainen voi käyttää toimivaltaa lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Kun arvioidaan tarkoitussidonnaisuuden periaatetta, selvitetään minkä tarkoituseriaatteiden toteuttamiseen, viranomaiselle on annettu lainsäädännöllä päätösvalta (Kulla 2015, 100 - 101.)

Puolueettomuus- eli objektiivisuusperiaate tarkoittaa, että viranomaisen toimien on oltava puolueettomia eli riippumattomia. Kannanotto tai näkemys on riippuvainen ennemminkin tarkasteltavasta asiasta kuin tarkasteltavasta henkilöstä. Toimien on oltava myös asiallisia ja perusteltuja (Kulla 2015, 104 - 105.) Puolueettomuusperiaatetta on vahvistettu mm. esteellisyssäännöksellä, jonka mukaan julkisyhteisön palveluksessa oleva on lähtökohtaisesti esteellinen toimimaan tilanteessa, mikäli hänen luottamus hänen puolueettomuuteensa vaarantuu. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa sukulaissuhteet ja henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu (Mäenpää 2016, 93.)

Yhtenä periaatteena on suhteellisuusperiaate, joka tarkoittaa viranomaisen toimien suhteuttamista tavoiteltuun päämäärään nähden. Suhteellisuutta arvioidaan kolmella peruselementillä, joista ensimmäinen on asianmukainen, tehokas ja sopiva toimi suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Toinen arvostelun elementti on tarpeellisuus ja välttämättömyys, jota arvioidaan etenkin kohteen etujen ja oikeuksien kannalta. Pelkkä hallinnollisten tarpeiden arviointi ei siis riitä. Viimeinen arviointielementti on oikeasuhtaisuus eli toiminta ei saa sisältää yksityisen oikeuksien rajoituksia tai yksityiseen kohdistuvaa pakkoa enempää kuin on tarpeen toimenpiteen tavoitteiden saavuttamiseksi (Mäenpää 2016, 94.)

Suhteellisuusperiaate sisältää myös kohtuuden vaatimuksen, koska se ei ole itsenäinen oikeusperiaate hallinto-oikeudessa. Tapauksen ominaispiirteet tietyn osallistahon eduksi on otettava huomioon ja ne on arvioitava kussakin tapauksessa erikseen (Kulla 2015, 107 - 108.) Tällainen kohtuullisuuden vaatimus ei kuitenkaan yksin riitä hallintopäätöksen kohtuullistamiseen vaan sen lisäksi edellytetään yleensä nimenomaista toimivaltasäännöstä (Mäenpää 2016, 97).

1.3 Hallintoasian käsittely

Kun hallintoasia on laitettu vireille asianmukaisella tavalla, syntyy viranomaiselle velvollisuus käsitellä asia. Hallintoasiat käsitellään lähtökohtaisesti saapumisjärjestyksellä, jollei mikään painava syy edellytä muuta (Mäenpää 2016, 143 - 144.) Perustuslain 21 § takaa jokaisella oikeuden vaatia asiansa käsittelyä asianmukaisesti sekä ilman aiheetonta viivytystä (Kulla 2015, 165). Vaikka sama asia olisi ollut aikaisemmin vireillä tai on samaan aikaan vireillä toisessa viranomaisessa, se ei lähtökohtaisesti vapauta viranomaista käsittelyvelvollisuudesta. Hallintolain määrittämiseen asian käsittelemisestä ilman aiheetonta viivytystä sisältyy vaatimus ratkaisun antamisesta (Niemi 2010, 207.)

Ratkaistessaan asiaa viranomaisen on tiedettävä asian tosiasialliset taustat, joiden varassa hän asian ratkaisee. Faktatiedon lisäksi edellytetään tietoa sovellettavissa olevista oikeusohjeista. Asian selvittämisellä tarkoitetaan siis ratkaisun kannalta tarpeellisten selvitysten hankkimista sekä esittämistä päätöksentekoa varten (Kulla 2015, 215.) Sekä viranomaisella että asianosaisella on omat selvittämisvelvollisuutensa. Asianosaiselle kuuluu konkreettinen eli sisällöllinen selvittämisvelvollisuus, tämän hakiessa tai vaatiessa jotakin viranomai-

selta (Mäenpää 2016, 234). Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä sekä asianmukaisesta selvittämisestä eli hankkia asian ratkaisua varten tarvittavat tiedot (Mäenpää 2016, 227).

Asianosaisella on oikeus tulla kuulluksi hallintoasiaa käsiteltäessä ja kuulemisen merkitys korostuu silloin, kun tehdään asiakasta velvoittavia hallintopäätöksiä. Viranomaisen ei voi yleisesti ottaen tehdä päätöstä ilman, että asiakkaalle on ainakin varattu tilaisuus tulla kuulluksi. Asianosaisella on oikeus lausua oma käsityksensä asiasta ja asianosaisella tulisi olla käytössä sama informaatio kuin viranomaisella. Tällä pyritään menettelyn tasapuolisuuteen. Lisäksi kuuleminen on asian selvittämiskeino, jolla myös edistetään hallinnon vuorovaikutteisuutta (Koivisto 2014, 105 - 106.)

Ratkaisuvelvollisuus kuuluu viranomaiselle hallintoasian käsittelyssä. Se sisältää velvollisuuden ratkaista kaikki toimivaltaan kuuluvat asiat, jotka ovat asiallisesti tulleet vireille. Kaikkiin asiassa tehtyihin vaatimukseen tulee ottaa kantaa tai vaihtoehtoisesti tehdä päätös tutkimatta jättämisestä. Päätösvaltaa ei voi siirtää toiselle viranomaiselle (Mäenpää 2016, 298.)

Hallintopäätös sisältää hallintoasian lopullisen ratkaisun, joka on tehty hallintomenettelystä. Tutkimatta jättäminen on myös hallintopäätös. Hallintopäätökset tulee perustua lainsäädäntöön ja siinä on huomioitavat myös muuta hallintotoimintaa yleisesti koskevat oikeudelliset velvoitteet kuten perus- ja ihmisoikeudet. Hallintopäätös on turvattu perustuslaissa, jonka mukaan oikeus saada perusteltu päätös kuuluu hyvin hallinnon takeisiin (Mäenpää 2013, 487 - 488.) Päätöksessä on käytävä ilmi mitä asiassa on päätetty ja millä perusteella ratkaisu on tehty. Päätöksen tulee olla kieliasultaan mahdollisimman selkeä sekä informatiivinen (Niemi ym. 2010, 207.)

2 AMPUMA-ASELAIN MUUTOS VUONNA 2011

Ampuma-aselakia päivitettiin 13.6.2011 ja uudistaminen liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin 2008/51/EY kansalliseen täytäntöönpanoon (Direktiivi 91/477/ETY).

Hallituksen esityksen (106/2009) mukaan tarkoituksena on ollut parantaa aseturvallisuutta, joista yhtenä kohtana on ollut tarkoitus saattaa osa starttiaseista luvan varaisiksi, niiden muuntokelpoisuuden takia. Vanha aselaki ei myöskään vastannut kaikilta osin direktiivissä annettuja vaatimuksia. Direktiivin 1 artikla kuuluu hyvin samaan tapaan kuin Suomen ampuma-aselain 2 §. Esineen tulee muistuttaa ampuma-asetta sekä se tulee voida muuntaa ampuma-aseeksi. Direktiivissä on kuitenkin painotettu, että esineen rakenteen tai valmistusmateriaalin tulee olla sellainen, että esine voidaan muuntaa ampuma-aseeksi. Suomen ampuma-aseesta tällainen määritelmä aseiden valmistusmateriaalista ja rakenteesta puuttuu kokonaan.

Suurin ongelma on syntynyt ampuma-aselain 2 § tulkinnasta: mitkä on katsottava ampuma-aselain mukaisiksi ampuma-aseiksi. Ampuma-aselain uudistuksena on ollut tarkoituksena saada tietyt starttiaseet luvanvaraisiksi, mutta tarkempaa määritelmää siitä, mitä nämä tietyt starttiaseet ovat, ei ole (HE 106/2009, 37). Tämä starttiaseiden määrittämättömyys on aiheuttanut ongelmia, koska ei ole selvää mitkä starttiaseet on todettu muunnettaviksi ja mitkä ovat sellaisia, joita ei voi muuntaa ampumakelpoisiksi.

Tähän mennessä kaksi Käräjäoikeuden päätöstä ovat menneet Hovioikeuteen asti. Molemmat päätökset ovat koskeneet starttiaseiden luvanvaraisuutta ja samalla käsitelleet starttiaseiden muunnettavuutta. Itä-Suomen Hovioikeus oli hylännyt vastaajaa koskevat syytteet ampuma-aserikokseen. Vaasan Hovioikeus oli tuominnut vastaajaan ampuma-aserikoksesta. Vaasan Hovioikeuden päätös ei ole vielä lainvoimainen.

Ampuma-aseissa ja hallituksen esityksessä 106/2009 on ilmaistu vain vaatimus, että esineen tulee muistuttaa ampuma-aseella määriteltyä ampuma-asetta. Määritelmästä on suljettu pois esineet, jotka vain ääriävoiltaan muistuttavat ampuma-asetta, kuten aseiden muotoon leikattu teräslevy. Tämän lisäksi edellytyksenä on, että aseiden rakenne ja materiaali tulisi olla sellaisia, että ne kestävät patruunaan ampumisen. Yhdenkin patruunaan ampumi-

nen riittäisi. Lisäksi samaisessa esityksessä on määritelty, että esine tulee olla muunnettavissa ilman erityistietoja ja -taitoja. Tällä tarkoitetaan, ettei tarvita asesepän ammattitaitoa tai erikoistyökaluja vaan tavanomaisilla työkaluilla muuntaminen onnistuisi (HE 106/2009.)

Direktiivin liitteen (91/447/ETY) mukaan tuliaseina ei tule pitää esineitä, jotka vastaavat määritelmää, mutta ovat tarkoitettu hälytykseen, merkinantoon, pelastukseen, teurastukseen, harppuunakalastukseen tai teollisiin taikka teknisiin tarkoituksiin, edellyttäen, että niitä voidaan käyttää ainoastaan tähän tarkoitukseen. Merkinannolla tarkoitetaan merellä käytettäviä valopistooleja ja niistä annettavaa merkinantoa.

2.1 Ampuma-aseluvan myöntäminen

Ampuma-aseen lupaprosessi lähtee käyntiin siitä, kun hakija jättää kotikuntansa poliisi-aseamalla hakemuksen aseenhankkimisluvasta henkilökohtaisesti (Suomen poliisi, luettu 16.4.2017). Prosessi on hallintomenettelyä, jolloin hallintoviranomainen ottaa hallintoasian käsittelyyn vasta sen tultua vireille. Hallintoasian voi laittaa vireille yksityinen henkilö tai viranomainen. Vireillepano tehdään ensisijaisesti kirjallisena, mutta sen voi tehdä myös suullisena, jos viranomainen antaa siihen suostumuksen (Mäenpää 2016, 119 - 120.)

Jotta hakija voi saada ampuma-aseluvan, tulee hänellä olla hyväksytyt käyttötarkoitukset aseelle. Tällaisia ovat ampuma-aseilla (43 §) määritellyt metsästysharrastus, ampumaharrastus ja -urheilu, työperuste, näytös tai kuvaus tai muu vastaava peruste, museo tai koelma, muistoesine ja merkinantotarkoitukset. Lisäksi hyväksyttävä käyttötarkoitus on sellainen, kun huoltaja hankkii hallussapitoluvan 15-18-vuotiaan nuoren haulikon, kiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttämiseen ja kuljettamiseen. Haettava ampuma-ase tulee olla soveltuva hakijan käyttötarkoitukseen eikä se saa olla tarpeettoman tulivoimainen.

Lupaa hakiessa (45 §) mukana tulee olla myös henkilötodistus, hakemuksen perustelut kirjallisina sekä muut tarvittavat asiakirjat perusteluja varten. Asevelvollisen tulee esittää myös sotilaspassi, siviilipalvelustodistus, kutsuntatodistus, todistus palveluksesta vapauttamisesta sekä ampuma-aseen käyttötarkoituksen mukaiset todistukset. Hakija tulee suorittaa soveltuvuustesti, jos hän hankkii ensimmäistä aselupaa tai edellisesti soveltuvuustestis-

tä on kulunut lyhyt aika. Ampuma-aselaissa (45 §) tai hallituksessa esityksessä (106/2009) ei ole kuitenkaan määritelty, minkä mittainen tuo lyhyt aika on.

Hankkimisluvan saatuaan (46 §) hakijan lupa on puoli vuotta voimassa. Asekeräilijän lupa on kuitenkin voimassa vuoden. Hankkimisluvan aikana hakija hankkii itselleen aseensa. Aseensa hankinnan jälkeen hakija tulee hakea kyseiseen aseeseen hallussapitolupaa (AA-seL52§).

2.2 Aseiden toimintamekanismi

Aseiden toimintaa ja laukaisutapahtumaan nallin syttymisestä luodin osumiseen maaliin kutsutaan aseballistiikaksi. Tarkemmin kuvattuna ruuti syttyy sekä palaa muodostaen paineen. Aseballistiikkaan kuuluu myös luodin liikkuminen piipussa, sen suulla ja lentoradalla (Suihko 2007, 26). Aseballistiikalla pyritään selvittämään lentävän kappaleen, tässä tapauksessa luodin, käyttäytymistä lentoradalla (Waffenlager.net luettu 19.10.2017)

Aseballistiikka jaetaan sisä- väli- ja ulkoballistiikkaan (Suihko 2007, 26). Pohdittaessa starttiaseiden muunnettavuutta, näistä tärkeimmiksi muodostuvat sisä- ja väliballistiikka. Sisäballistiikassa yhtenä osana on ruudin palamisesta muodostuva kaasun paine. Luodin poistuessa piipusta ja ruutikaasun paineen purkautumista ulkoilmaan, päästään väliballistiikan alueelle (Suihko 2007, 28).

Starttiaseista osa on valmistettu heikommasta materiaalista kuin muut ampuma-aseet, jolloin ne kestävät huonosti ruudin palamisesta aiheutuvan kaasun paineen. Kevyen materiaalin takia ne eivät kestä palamiskaasujen aiheuttamaan painetta hyvin. Starttipatruunan rekyyli riittää käytännössä vain luistin liikuttamiseen (decoase.com, luettu 11.11.2017.) Mikko Niskasaari viittaa artikkelissaan Saksan Fysikaalis-teknisen liittovaltion viraston edustajan H.C. Schönekeessin antamaan lausuntoon, jossa Schönekeess toteaa, että yli 500 barin kaasun paine voi tuhota aseensa. Vertailun vuoksi 9x19mm patruunan aiheuttama paine on yli 2300 baria (Niskasaari 2014.)

2.3 Aiemmat opinnäytetyöt

Milla Pöyry (2016) on tehnyt lupahallinnon erikoistopinnoissa työn starttipistoolien kehittämishankkeesta, jossa hän keskittyy oikeuskäytäntöihin sekä lakipykäliden avaamiseen ja tarkasteluun (Pöyry 2016). Työssään Pöyry on tarkastellut viittä käräjäoikeuden ratkaisua sekä Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisua, jotka koskevat ampuma-aserikoksia, missä ampuma-aseena on ollut starttiase. Pöyry on nostanut esille myös Keskusrikospoliisin Rikosteknisen laboratorion antamat lausunnot liittyen tapauksiin. Pöyry käsittelee työnsä alussa ampuma-aselain muutosta, joka tehtiin vuonna 2011. Hän on myös avannut Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivejä, joiden takia lakimuutos on tehty (Pöyry 2016, 3 – 6).

Pöyry on työssään tarkastellut ampuma-aselain 2 § eri näkökulmista ja avannut Itä-Suomen hovioikeuden, poliisihallituksen sekä aseliikkeen edustajan näkökulmat starttiaseiden luvanvaraisuuksista. Näkökulmat poikkeavat toisistaan, mutta jokainen taho on perustellut oman näkemyksensä. Oikeuskäytäntöjä on kuitenkin vielä vähän eikä asiasta ole olemassa korkeimman oikeuden ratkaisua (Pöyry 2016, 29 - 35.)

Pöyry on työssään käynyt läpi ampuma-aseeksi luokiteltavan starttiaseen sekä sellaisen toimintatavan. Työssään Pöyry on kertonut millainen patruuna mahdollisesti sopisi starttiaseeseen sekä miten starttiase tulisi muuntaa, jotta patruuna voitaisiin mahdollisesti ampua. Työssä esitellään myös starttiaseiden käyttötarkoituksia, jotka ovat pääasiassa urheilukisat sekä koiran koulutus (Pöyry 2016, 7 - 15.)

Pöyryn työssä on käsitelty ampuma-aseiden luvanvaraisuutta ja siinä on esitetty selkeästi, miten starttiaseiden lupaprosessi etenee sekä millä perusteilla hankkimis- ja hallussapitolupia starttiaseisiin myönnetään (Pöyry 2016, 17 – 19.) Pöyry on käynyt läpi myös oikeusohjeet ampuma-aserikoksissa sekä rikosnimikkeet ja niiden tunnusmerkistön. Hän on pohtinut asiaa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta (Pöyry 2016, 23 – 28.)

Henry Munter (2016) on tehnyt syksyllä 2016 opinnäytetyön ampuma-aseen määritelmän liittyvistä ongelmista ja sivuaa siinä myös starttiaseita. Tutkimus keskittyy kuitenkin yleisesti ampumalakiin. Munter on toteuttanut oman opinnäytetyönsä oikeustieteellisenä tutkimuksena ja tarkastelee asiaa oikeusdogmatiikan kannalta. Hänen tutkimuksessaan pohdi-

taan siis lain aiheuttamia oikeudellisia, kuten ampuma-aseen määritelmään liittyviä tulkin-
taongelmia (Munter 2016.)

Tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka lainsäädäntö on ampuma-aseissa muuttunut sekä mitkä seikat siihen ovat vaikuttaneet. Tutkimuksessa ei varsinaisesti keskitytä starttiaseisiin, mutta niitä sivutaan tutkimuksessa. Munter on tuonut työssään esille poliisilaitosten epäjohtonmukaisen ja vaihtelevan starttiaseita koskevan lupakäytännön. Munter on nostanut esille, että joissakin tapauksissa starttiaseen hallussapito on johtanut esitutkintaan ja tapauksia on tutkittu ampuma-aserikoksena. Munter on myös nostanut esille hallintolain, joka kohdistuu hallintoasian käsittelyyn ja määrittää myös hyvän hallinnon perusteet (Munter 2016, 55)

Munter on tutkimuksessaan käynyt läpi Itä-Suomen hovioikeuden päätöksen 14/150398, joka tosin tuolloin oli vielä lain voimaa vailla. Samoin Munter on nostanut esille poliisihallituksen lähettämän kirjeen ja Keskusrikospoliisin Rikosteknisen laboratorion antaman tiedotteen, joissa ampuma-aselaki 2 § on starttiaseiden kohdalla tulkittu eri tavalla kuin Itä-Suomen hovioikeuden päätöksessä (Munter 2016, 70 – 75.)

2.4 Itä-Suomen Hovioikeuden päätös 14/150398

Päätöksen keskeisimpänä sisältönä voidaan pitää sitä, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentti sekä ampuma-aselain muutettu 2 § eivät täytä laillisuusvaatimuksen rikoslainsäädännölle asettamaa täsmällisyysvaatimusta. Päätöksessä on nostettu esille, että ampuma-aselain määritelmä ampuma-aseesta on ristiriidassa hallituksen esityksen ja Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivin kanssa siitä, onko ampuma-aseessa oltava piippu. Nämä säädökset ovat kuitenkin syy miksi ampuma-aselakia on muutettu (Itä-Suomen HO 14/150398.)

Käräjäoikeus oli katsonut, että vastaajan olisi pitänyt tietää, että aseet ovat luvanvaraisia ampuma-aseita 2011 vuode lakimuutoksen jälkeen. Vastaaja on kertonut harrastaneensa aseiden keräilyä yli 30 vuotta ja hänellä on ollut yli 50 asetta. Lisäksi vastaaja on itsekin myynyt starttiaseita. Käräjäoikeuden ratkaisussa sovellettavana säännöksenä on ollut ampuma-aselain 2 §. Oikeus on katsonut lain sisällön olevan vaikeaselkoinen, joten teko on anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava, minkä takia vastaajaa ei tuomita rangaistukseen.

Aseet tuomittiin valtiolle menetetyksi, koska niiden hallussapito on rangaistavaa. Itä-Suomen hovioikeus kuitenkin hylkäsi syytteen ja menettämisseuraamusvaatimuksen, koska asiassa jäi näyttämättä, että vastaajalta takavarikoidut esineet olisivat ampuma-aselaisissa tarkoitettuja ampuma-aseita.

Hovioikeus otti kantaa laillisuusperiaatteeseen. Rikosoikeudellisen laillisuusvaatimuksen mukaisesti niiden säännösten, joiden sisältö viime kädessä määrää rangaistavuuden alan, tulee olla kirjoitettu tavalla, joka vastaa rikoslainsäädännölle asetettavia täsmällisyysvaatimuksia. Rangaistussäännöstä soveltaessa tuomioistuin ei saa mennä lain kirjaimen ulkopuolella eikä täydentää lakia analogiapäätelmään turvautumalla (Itä-Suomen HO 14/150398, HE 44/2002 vp. s.29.) Etenkin kun aiemmin lupavapaista esineistä on tullut luvanvaraisia, säännöksen yhteisöoikeudellinen alkuperä ei kuitenkaan oikeuta poikkeamaan laillisuusperiaatteen edellyttämästä täsmällisyysvaatimuksesta. Koska luvanvaraisuutta on eri viranomaisissa eri puolilla Suomea tulkittu eri tavoin, asia on tulkinnanvarainen sekä epäselvä, joten rangaistavuuden ala ei ole kohtuudella tekijän ennalta arvattavissa. Täten vastaajaa ei voida tuomita ampuma-aserikoksesta rangaistukseen.

Hovioikeudessa kuullut todistajat kertoivat, että vastaajalta takavarikoidut esineet ovat luvanvaraisia ampuma-aseita. Todistajat C ja D eivät kuitenkaan ole tutkineet juuri kysymyksessä olevia esineitä vaan kertoneen yleisesti aseiden muunnettavuudesta, joka vuoksi todistajien kertomukset eivät osoita, että vastaajalta takavarikoidut esineet olisivat ampuma-aselain tarkoittamia ampuma-aseita. Todistaja E kertoi tehneensä kokeen Bruni Magnum cl 9mm starttiaseesta, jossa hän sahaamalla aseensa piipun pois, teki siitä toimivan ampuma-aseen. Kertomus oli hovioikeuden mielestä sinänsä uskottava. Koska kokeesta ei ole tehty minkäänlaista pöytäkirjaa tai muuta dokumenttia eikä vastaajalla ollut mahdollisuutta osallistua mainittuun kokeeseen tai muutoin havainnoista sitä, koe ei edes yhdessä Keskusrikospoliisin (myöhemmin KRP) lausunnon kanssa osoita, että vastaajalta takavarikoidut esineet olisivat ampuma-aselain tarkoittamia ampuma-aseita (Itä-Suomen HO 14/150398.)

Hallituksen esityksen mukaan aseessa tulee kuitenkin olla piippu, sillä ampuma-aselain 3 §:ssä tarkoitetut osat ovat olennaisia aseensa toiminnan kannalta. Myös direktiivi mukaan ampuma-aseessa on oltava piippu. Ampuma-aselain määritelmä ei ota kantaa siihen onko aseessa oltava piippu ja on siten ristiriidassa hallituksen esityksen ja direktiivin kanssa. Poliisihallitus eikä mikään muukaan taho ole antanut tulkintaohjeita siitä, millainen on

esine muistuttaa ampuma-asetta ja miten se on muutettavissa ilman erityistietoja ja – taitoja toimivaksi ampuma-aseeksi. On myös epäselvää, tuleeko muunnetun esineen muistuttaa ampuma-asetta sekä millainen esineen rakenteen tai valmistusmateriaalin tulee olla, jotta se olisi muunnettavissa (Itä-Suomen HO 14/150398.)

3.4 Vaasan Hovioikeuden päätös 17/130358

Vaasan Hovioikeuden päätöksessä syyttäjä on vaatinut, että vastaaja tulisi tuomita ampuma-aserikoksesta, koska hänellä on ollut hallussaan ampuma-aselain vastaisesti luvaton starttipistooli. Syyttäjä vaatii asetta valtiolle menetetyksi. Perusteena on Poliisihallituksen 30.9.2016 päivätty lausunto, jonka mukaan starttipistooli on ampuma-aselain 6 § 2 mom. 9 -kohdan mukainen kaasuse, joka on muunnettavissa ilman erityistietoja ja -taitoja ampuma-aseeksi.

Vastaaja on vaatinut valituksen hylkäystä, perustellen sitä samalla Poliisihallituksen lausunnolla, jota syyttäjä käytti. Lausunnon mukaan starttipistooli ei ole muunnettavissa ilman erityistietoja ja -taitoja. Piipun katkaiseminen ja sen korvaaminen siten, että aseesta tulisi toimiva, ei onnistu ilman erityistaitoja. Piipun vaihtaminen on rinnastettavissa uuden aseiden valmistamiseen rautaromusta (Vaasan HO 17/135358.)

Välitoimena hovioikeus varasi asianosaisille tilaisuuden lausua Poliisihallituksen 30.9.2016 päivätyssä lausunnossa olevista kuvista oman kantansa. Molemmat osapuolet toimittivat lausuntonsa, joissa syyttäjä toi KRP:n 6.6.2017 päivätyyn lausunnon ja vastaaja on lausunnossaan todennut aseiden piipun olevan tukittuna kovalla metallilla niin, ettei sitä pysty auki poraamaan (Vaasan HO 17/135358.)

Hovioikeus perusteli päätöstään ampuma-aselain 2 §, jossa on määritelty ampuma-ase sekä ampuma-aselain 6 § 2mom 9-kohdalla, jossa on määritelty kaasuse. Poliisihallituksen 30.9.2016 päivätyyn lausunnon perusteella vastaajan starttipistooli on ampuma-aselain 2 § 1mom perusteella ampuma-ase, jonka tyyppi on 6 § 2mom 9-kohdassa tarkoitettu kaasuse. Lausunnossa on todettu aseiden olevan muunnettavissa ilman erityistietoja ja -taitoja ampumaan kaupallista patruunaa eli kyseinen ase vaatii hallussapitoluvan (Vaasan HO 17/135358.)

Vaasan Hovioikeus katsoi, että kysymys on ampuma-aselain 18 § 1mom mukaisesta luvanvaraisesta ampuma-aseesta ja vastaaja on siten syyllistynyt ampuma-aserikokseen, pitämällä hallussa starttipistoolia sekä yhtä patruunaa (Vaasan HO 17/135358).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena ja tarkemmaksi metodiksi on valikoitunut puolistrukturoitu haastattelu. Olen tehnyt työn sähköpostihaastatteluna, jossa selvitetään, miten käytännössä poliisiasemilla myönnetään starttiaseisiin hankinta- ja hallussapitolupia. Tämän lisäksi olen tehnyt kolme asiantuntija haastattelua, joissa selvitetään kuinka koiraharrastajat ovat kokeneet aselupaprosessin starttiaseita hankkiessaan.

Lähdeaineisto tulee koostumaan kirjallisuudesta, hallituksen esityksistä sekä lakiteksteistä kuten ampuma-aselaista. Lähdeaineistoon lukeutuu myös mukaan Itä-Suomen Hovioikeuden ja Vaasan Hovioikeuden päätökset, jotka käsittelevät ampuma-ase rikoksia liittyen starttiaseisiin. Lisäksi lähteinä on käytetty lehtiartikkeliä sekä muutamaa internet -sivustoa,

3.1 Keskeisiä käsitteitä

Seuraavaksi käymme läpi muutamia keskeisiä käsitteitä, jotka lukijan olisi hyvä ymmärtää lukeissani opinnäytetyötäni.

Ampuma-aseen määritelmä löytyy ampuma-aselain 2 §stä. Erityisesti ensimmäisestä momentista seuraava lause on tärkeä: ”Ampuma-aseeksi katsotaan myös sellainen esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on ilman erityistietoja ja -taitoja muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi.” Aselaki ei siis tunne käsitettä starttiase.

Taskuaseen määritelmä on myös hyvä tietää, sillä osa starttiaseista on kokonsa puolesta luokiteltavissa taskuaseeksi. Ampuma-aselaki (8 §) määrittelee taskuaseen seuraavasti: joka mahtuu suorakulmaiseen, sisämitoiltaan 140 x 190 millimetrin suuruiseen laatikkoon, sekä sellaista muuta 6 §:ssä mainittua ampuma-asetta, joka mahtuu suorakulmaiseen, sisämitoiltaan 130 x 180 millimetrin suuruiseen laatikkoon siten asetettuna, että asepiippu ja perä ovat laatikon pohjan tason suuntaisina.

Ampuma-aseen muuntamisella (12 §) tarkoitetaan toimenpidettä, jonka seurauksena ase tyyppi, toimintatapa tai kaliiperi muuttuu taikka muusta aseesta kuin taskuaseesta tulee taskuase. Ja taas ase osan muuntamisella tarkoitetaan sellaista ase osalle tehtyä toimenpidettä, jonka seurauksena ampuma-ase muuttuu 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, jos kyseinen osa kiinnitetään aseeseen.

Aseen osalla (3 §) tarkoitetaan ampuma-aseesta irrallisena olevaa aseiden runkoa, piippua, patruunapesää, sulkulaitetta ja sen runkoa, sulkukappaletta, äänenvaimenninta sekä niitä toiminnallisesti vastaavia osia. Starttiaseen muuntaminen vaatii aseiden piipussa olevan tulpan poistamista ja usein se tarkoittaa samalla piipun poistamista, jolloin kyseessä ei enää ole lain määrittelemä ase.

Kaasuaseella (6 §) tarkoitetaan ampuma-asetta, jossa käytetään kaasupatruunaa ja jolla ei voida ampua muita patruunoita.

Ampuma-aselaisissa määritelty **aseiden luvanvaraisuus** ja milloin tällainen lupa on mahdollista saada. Samoin poikkeukset luvanvaraisuudessa (AAseL18§; AAseL19§).

Hankkimislupa ja hyväksyttävä käyttötarkoitus eli millaiset käyttötarkoitukset mahdollistavat hyväksytyt hankkimisluvan. Ampuma-aselaisissa on selkeästi määritelty hyväksytyt käyttötarkoitukset jotka ovat:

- 1) metsästyslainsäädännön mukaan sallittu eläinten ampuminen;
- 2) ampumaurheilu ja -harrastus;
- 3) työ, jossa ase on välttämätön;
- 4) näytös, kuvaus tai muu vastaava esitys;
- 5) museossa tai kokoelmassa pitäminen;
- 6) muistoesineenä säilyttäminen;
- 7) merkinanto; (11.2.2011/124)
- 8) 15 vuotta vaan ei 18 vuotta täyttäneen, luvanhaltijan huollettavana olevan henkilön hallussa pidettäväksi tarkoitettua haulikon, kiväärin, pienoiskiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttäminen ja kuljettaminen (AAseL43§).

Samoin **hallussapitolupa**, sen voimassaoloaika ja lupaehdot on syytä tietää. Hallussapitolupa myönnetään henkilölle, joka on hankkimisluvan nojalla ostanut ampuma-aseen tai luvanvaraisen aseiden osan. Lupa tulee hakea 30 päivän sisällä hankkimisesta ja se annetaan toistaiseksi voimassa olevana, ellei ole erityistä syytä antaa hallussapitolupaa määräaikaisena (AAseL52§, AAseL53§).

3.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tarkoitus on ensisijaisesti tuoda kohteena olevien omia tulkintoja esille (Aaltola ja Valli 2001, 17). Kvalitatiivista tutkimusta on pidetty pehmeämpänä menetelmänä kuin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillisempää, että tutkimus elää ja muuttaa muotoaan prosessin edessä (Aaltola ja Valli 2001, 20.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa eri tutkimusvaiheet saattavat kietoutua yhteen eikä niitä ole aina helppo erottaa toisistaan (Eskola ja Suoranta 2003, 16).

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on pelkistetyimmillään tekstiä, joka on syntynyt esimerkiksi haastattelun yhteydessä, päiväkirjana tai yleisöosaston kirjoituksena (Eskola ja Suoranta 2003, 15). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa otanta on usein pieni ja se pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyskriteeri ei siis ole määrä vaan laatu. Koska otanta eli näyte on määrällisesti pieni, tulee tutkijan rakentaa tutkimukseensa vahva teoreettinen perusta, joka ohjaa tutkijaa valitsemaan sopivan näytteen tutkimukseensa. Esimerkiksi, jos tutkitaan elinikäisiä oppijoita, ei näytettä kannata valita satunnaisesti vaan poimia mukaan ne opiskelijat, jotka täyttävät elinikäisen oppijan tunnusmerkit. Tämä tarkoittaa sitä, että elinikäisen oppijan käsite on määritelty tarkkaan ja sen perusteella valitaan näyte. (Eskola ja Suoranta 2003, 18.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä aineistolähtöisyys sekä hypoteesittomuus. Tutkimukseen voidaan siis lähteä liikkeelle puhtaalta pöydältä eli tutkijalla ei ole lukkoon lyötyjä ennako-olettamia tutkimuskohteesta tai sen tuloksista. Vaikka kvalitatiivisen tutkimuksen hypoteesittomuus tarkoittaa, että tutkijalla ei ole ennako-olettamia, se ei pois sulje sitä, etteikö tutkijalla olisi hypoteeseja eli eräänlaisia arvauksia siitä, mitä tutkimuksen analyysi voisi tuoda tullessaan. Koska tutkijalta puuttuvat ennako-olettamat analyysiä kohtaan, hän saa tutkimuksestaan mahdollisesti uusia näkökulmia (Eskola ja Suoranta 2003, 19 - 20.)

Aineistolähtöisyys on pelkistetyimmillään teorian rakentamista kokemusperäisestä eli empiirisestä aineistosta, jolloin on tärkeää tehdä aineiston rajausta siten, että sen analysointi on järkevää (Eskola ja Suoranta 2003, 19). Aineiston rajaamisessa on kyse tulkinnallisesta rajaamisesta, johon vaikuttavat tutkijan omat intressit sekä tarkastelunäkökulmat. Aineiston rajaamisessa on osittain kyse tutkijan tarkasteluperspektiivistä, jolla pyritään hahmot-

tamaan se tutkimuksen ydin, jonka tutkija haluaa nostaa tarkastelun keskipisteeksi (Aaltola ja Valli 2010, 73.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan katsoa siis olevan kyse vähitellen tapahtuvasta tutkittavan ilmiön käsitteellistämisestä. Tutkimusaineisto ja teoria ovat siis vuorovaikutuksessa keskenään eivätkä aineistoa analyysin kautta kehitetyt ensimmäiset käsitteet ole välttämättä lopullisia. Joskus teoreettisen näkökulman jäsentäminen vaatii paluuta takaisin aineiston keruuseen ja sen täydentämiseen (Aaltola ja Valli 2010, 75.)

Haastattelu lienee yleisin tapa kerätä aineistoa, kun kyse on kvalitatiivisesti tutkimuksesta. Tavoitteena haastattelussa on selvittää, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on lähtökohtaisesti keskustelua, jonka tosin tutkija aloittaa ja jota hän johtaa. Haastattelun idea on yksinkertainen, sillä jos haluamme tietoa jostakin, kysymme sitä (Eskola ja Suoranta 2003, 85.)

Haastattelutyyppejä on useita, mutta yksinkertaisin jako saadaan, kun huomioidaan kysymykset ja niihin vaadittava vastaustyyli, sekä missä järjestyksessä ne esitetään haastateltaville. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto ja järjestys ovat samat kaikille haastateltaville. Strukturoidussa haastattelussa myös vastausvaihtoehdot ovat valmiina ja haastateltavan on valittava niistä sopivin (Eskola ja Suoranta 2003, 86.) Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa, että haastateltaville esitetään samat ennalta suunnitellut kysymykset samassa järjestyksessä. Ero strukturoituun haastatteluun on se, että puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin (Aaltola ja Valli 2001, 26).

Teemahaastattelussa aihepiirit ja teema-alueet ovat määritelty etukäteen. Kysymyksiä ei ole kuitenkaan muotoiltu tarkkaan eikä niillä ole selkeää järjestystä, jota noudatettaisiin jokaisen haastateltavan kohdalla. Etukäteen päätetyt teema-alueet käydään läpi haastateltavan kanssa, mutta järjestys ja laajuus vaihtelevat haastateltavan mukaan (Eskola ja Suoranta 2003, 86.) Avoimessa haastattelussa tilanne muistuttaa eniten keskustelua, jossa haastateltaja ja haastateltavat keskustelevat tietyistä aiheista, mutta kaikkien kanssa ei välttämättä käydä läpi kaikkia teema-alueita. Tällaista haastattelua kutsutaan joskus myös syvähaastatteluksi (Aaltola ja Valli 2001, 27.)

Yllämainittujen haastattelutyyppeiden lisäksi on olemassa myös muita haastattelu muotoja, kuten ryhmähaastattelu sekä puhelinhaastattelu (Aaltola ja Valli 2001, 27).

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analysointi on toisaalta analyttistä toisaalta synteettistä. Aineiston luokittelu sekä jäsentäminen eri tema-alueisiin ja koodaaminen helpommin tulkittaviin osiin, on aineiston analyttistä analysointia. Kokoaineiston kattava kokonaisrakenteen löytäminen on taas aineiston synteettistä analysointia. Synteettisessä analysoinnissa on tarkoituksena löytää keskeiset ydinkategoriat eli perusulottuvuudet, jotka kuvaavat tutkittavaa kohdetta. Niiden varaan tutkimustulosten analysointi voidaan sitten rakentaa (Aaltola ja Valli 2010, 80.)

Analyysin tehtävänä on tiivistää aineisto ja löytää siitä informatiivisin osa. Tyypillisimmin aineisto tematisoidaan tai tyypitellään, jolloin aineisto saadaan ryhmiteltyä sekä nostettua esiin tutkimusongelmaan liittyvät mielenkiintoiset sitaatit (Aaltola ja Valli 2010, 192 - 193.)

Eskola ja Suoranta ovat eritelleet kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston puruksi kaksi periaatetta. Toisessa lähdetään liikkeelle analysoimalla aineistoa aineistolähtöisesti ilman etukäteisolettamuksia eli pyritään näkemään aineistosta itsestään nousevia teemoja. Toinen taas lähtee liikkeelle hyödyntämällä teoriapohjaa eli aineistoa pidetään ennalta esityksenä jostakin ja tarkastelu tehdään juuri tuosta näkökulmasta (Eskola ja Suoranta 2003, 151 – 152.)

3.3 Tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyöni haastattelu menetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu. Haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä, mutta haastateltavat saavat vasta niihin omin sanoin. Valmiit vastausvaihtoehdot eivät antaisi riittävästi tietoa, koska kysymykset vaativat perusteluja, miksi jokin asia tehdään niin kuin tehdään.

Valmiit kysymykset taas auttavat selvittämään jokaiselta poliisimieheltä samat asiat, sillä tarkoituksena on verrata miten käytännöt eroavat toisistaan. Näin ollen, jokaiselta haastateltavalta kysytään samat kysymykset, jotta vastauksia olisi mahdollista verrata keskenään. Kysymyksiä ei tarkennettu vastausten saavuttua, joka oli etukäteen tehty päätös olla esit-

tämättä tarkentavia kysymyksiä vastausten saavuttua. Haastattelukysymykset on testattu etukäteen työharjoittelulaitoksen poliisimiehellä, jotta selviäsi ovatko kysymykset riittävän selkeitä ja ymmärrettäviä.

Haastattelut suoritettiin sähköpostitse, sillä haastateltavia olisi vähintään 13 henkilöä ympäri Suomea, jolloin haastattelujen toteuttaminen kasvotusten olisi vaatinut hyvin paljon aikaa ja matkustelua, koska pääpoliisiasemat sijaitsevat ympäri Suomea.

Haastateltaviksi olen valinnut jokaisen poliisilaitoksen pääpoliisiasemalta henkilön, joka tekee ampuma-aselupa päätöksiä. Tarkoituksena on saada vastaukset ympäri Suomea, jolloin tuntui luonnolliselta valita jokaisesta laitoksesta yksi poliisiasema, jonne haastattelu lähetetään. Koska aselupia ei myönnetä joka asemalla, päädyin valitsemaan jokaisen laitoksen pääpoliisiaseman haastatteluun.

Vastauksien perusteella saadaan selville, millä tavoin eri poliisiasemilla starttiaseisiin on mahdollista saada hankkimis- ja hallussapitolupia sekä kuinka yhtenäiset käytännöt näillä asemilla on keskenään. Haastattelun ei ole tarkoitus kattaa kaikkien poliisiasemien käytäntöjä ja niiden mahdollisia eroja. Tarkoituksena on saada selville, miten poliisipiirien pääpoliisiasemilla starttiaseiden lupaprosessit on käytännössä hoidettu. Voidaan kuitenkin kohtuullisen luotettavasti olettaa, että pääpoliisiasemalla vallitsevia käytäntöjä noudatetaan myös muilla poliisiasemilla.

Poliisilaitosten haastattelun lisäksi tein kolme asiantuntijahaastattelua sähköpostitse. Haastattelujen tarkoituksena on saada näkökulma myös luvanhakijan kannalta. Haastatteluissa selvitetään, kuinka luvanhakija on kokenut lupaprosessin, millaiseen starttiaseeseen hän on lupaa hakenut ja millaisia perusteluja hakija on päätöksensä saanut.

4 TULOSTEN ANALYYSI

Sähköpostihaastattelut lähetin 04.09.2017. Vastausaikaa oli aluksi 21.09.2017 asti, jolloin sain viideltä laitokselta vastaukset. Vastausaikaa jatkettiin vielä 08.10.2017 asti, jolloin vielä yksi laitos vastasi haastattelukysymyksiin. Kaiken kaikkiaan vastauksia kuusi kappaletta, viideltä eri laitokselta. Haastattelut suoritettiin nimettöminä ja haastattelukysymykset lähetettiin jokaisen poliisipiirin pääpoliisiasemien kirjaamoille, joita pyydettiin toimittamaan haastattelukysymykset henkilölle / henkilöille, jotka tekevät aselupapäätöksiä kyseisellä asemalla. Haastattelun vastauksia purkaessa laitokset ovat numeroitu numeroin 1 – 6.

Haastatteluun vastanneilta löytyi kokemusta ampuma-aselupapäätöksien teosta 2-vuoden ja 20-vuoden välillä. Kuudesta laitoksesta vain yksi vastanneista oli ainut poliisimies, joka päätti ampuma-aseluvista yksin. Muilla vastanneista laitoksista oli useampi poliisimies päättämässä aseluvista. Haastatteluun vastanneet arvioivat tekevänsä 10 - 70 ampuma-aselupa päätöstä kuukausitasolla. Vuoden aika vaikutti osan mukaan siihen, kuinka paljon päätöksiä tehdään.

Asiantuntijahaastatteluista ensimmäiselle haastateltavalle haastattelukysymykset lähetettiin 19.10.2017 yhdelle haastateltavalle ja vastausaikaa annettiin 26.10.2017 asti. Vastaus tuli kuitenkin jo seuraavana päivänä. Toiselle ja kolmannelle luvanhakijalle haastattelukysymykset lähetettiin 22.10.2017 ja vastaukset tulivat perille 27.10.2017 sekä 29.10.2017. Haastattelukysymykset lähetettiin eri aikaan, sillä haastateltavia joutui etsimään hetken. Myös asiantuntijahaastattelut suoritettiin nimettöminä. Haastattelut puretaan poliisilaitoksille esitettyjen kysymysten yhteydessä, sillä asiantuntijoille esitettiin samantyyllisiä kysymyksiä kuin poliisilaitoksille. Haastateltavista puhutaan luvanhakija yksi, luvanhakija kaksi ja luvanhakija kolme. Luvanhakijat ovat hakeneet lupansa eri poliisilaitoksilta.

Haastattelujen vastauksista ei voi vetää suoria johtopäätöksiä, kuinka lupakäytännöt voitaisiin paremmin yhdenmukaistaa. Haastattelut kuitenkin antavat suuntaa millaisia käytännön eroja laitoksilla on starttiaseiden lupaprosessin suhteen ja kuinka luvanhakijat kokevat lupaprosessin. Näiden pohjalta voidaan pohtia, kuinka lupaprosessi starttiaseiden kohdalla täyttää lakiin kirjatun yhdenvertaisuusvaatimuksen.

Jälkikäteen tarkasteltuna kattavammat vastaukset olisi voinut saada, jos olisi käynyt jokaisella poliisiasemalla haastattelemassa kasvotusten poliisimiehiä, jotka tekevät aselupapäätöksiä. Sähköpostihaastatteluun on kuitenkin helppo jättää vastaamatta, jolloin opinnäytetyön tuloksiin vaikuttaa paljon poliisimiesten aktiivisuus. Osalta laitoksista sai hyvin kattavia vastauksia kysymyksiin. Olisi ollut myös hyvä kysyä, milloin viimeksi laitokselta on haettu starttiaseelle lupaa. Silloin olisi paremmin pysynyt vertailemaan käytäntöjä keskenään, kun olisi selvinnyt, milloin viimeisin lupa starttiaseelle on haettu.

Asiantuntijoiden sähköpostihaastattelut sen sijaan olivat onnistuneet ja heiltä sai kattavat vastaukset nopeasti. Kaikki asiantuntijat ovat hankkineet starttiaseelle lupaa koiran kouluttamiseen, joten heidän kokemuksiaan sekä saamiaan päätöksiä on helpompi vertailla keskenään kuin jos joku olisi hakenut starttiaseelle lupaa esimerkiksi urheilukilpailun lähettämistarkoitukseen.

4.1 Ampuma-aselain muutoksesta tiedottaminen

Ampuma-aselain muutos tapahtui vuonna 2011 ja haastateltavilta kysyttiin heidän näkemystä asian tiedottamisesta.

Laitokset kaksi ja kolme kertoivat, ettei asiasta ole tiedotettu lainkaan. Laitos numero neljä kertoi, että edelleen tulee vastaan vanhoja luvattomia starttiaseita eikä tiedottamista ole hoidettu mitenkään. Laitokset yksi ja viisi olivat sitä mieltä, että tiedottaminen ei ollut riittävää, mutta asiasta oli kuitenkin voinut lukea poliisin nettisivuilta sekä alan lehdistä. Laitos numero kuusi kertoi, että heidän laitoksellaan asiaan havahduttiin vasta vuonna 2013 eli kaksi vuotta myöhemmin, kun uudistus oli tullut voimaan. Silloinkaan tiedottaminen asiasta ei ollut riittävää.

Luvanhakija yksi kertoi kuulleensa paikkakunnallansa olleen jokin starttiasehässäkki ja oli itse ruvennut selvittämään asiaa. Hakija oli kysellyt useilta poliisimiehiltä asiasta ja heidän kantansa oli, että jos ase on revolverimallinen ja muunnettavissa ampuma-aseeksi, se tarvitsee luvan. Ampuma-aselupaa hakija oli hakenut vuonna 2016 eli viisi vuotta lainmuutoksen jälkeen. Luvanhakija kaksi vastasi saaneensa tiedon starttiaseiden luvanvaraisuudesta, kun hän oli yrittänyt ostaa internetistä starttiasetta. Sivustolla oli ilmoitus, että starttiase vaatii luvan. Tämän lisäksi hakija kaksi oli törmännyt uutisiin, joissa kerrottiin asias-

ta. Ampuma-aselupaa hän oli muistinsa mukaan hakenut vuonna 2015. Luvanhakija kolme kertoi saaneensa tietoa facebook -keskustelusta ja tutun poliisin huomauttaneen asiasta. Lupaa hän oli hakenut heinäkuussa 2017:sta.

4.2 Starttiaseiden hankkimis- ja hallussapitoluvat

Haastattelussa selvitettiin, myönnetäänkö poliisilaitoksilla hankkimislupia starttiaseisiin sekä perusteluja näille luville. Kaikilla laitoksilla myönnetään starttiaseisiin lupia ja yleisimmät perusteet luvan myöntämisille ovat koiran koulutus ja urheilukilpailuiden lähetys, myös teatteritoiminta nousi luvanmyöntämisperusteeksi. Laitos numero yksi myönsi starttiaseille ampumaurheilu ja -harrastus tarkoitukseen lupia, jolloin starttiaseet luokiteltiin kaasuaseiksi, muut eivät ottaneet sen tarkemmin kantaa myönnetäänkö lupa nimenomaan kaasuaseelle. Valtaosa laitoksista vaati liitteeksi selvityksen harrastuksesta ja starttiaseen käyttötarkoituksesta.

Laitos yksi myönsi starttiaseille hankkimis- ja hallussapitolupia muutamia vuodessa ja yleensä näitä haettiin koiran koulutukseen, esityksiin ja urheilukilpailuihin. Laitos kaksi myönsi 1 – 2 lupaa kuukaudessa ja yleisimpänä käyttötarkoituksena oli koiran koulutus. Laitos kolme myönsi 2 – 3 lupaa kuukaudessa ja vuositasolla noin kymmenkunta, käyttötarkoituksena koiran koulutus. Laitos neloselle hakemuksia tulee muutamia vuodessa, tavallisimmin koiran koulutukseen. Laitos viisi ei kertonut lupahakemusmääriä, mutta käyttötarkoitukseksi oli yleensä harrastuskäyttö. Laitos kuusi myönsi noin 20 kappaletta vuodessa, pääasiassa koiran koulutukseen.

Luvanhakija yksi koki lupaprosessin sujuvaksi, vaikka aluksi jouduttiin selvittämään mitä kaikkea luvan hakemiseen tarvitaan. Hakija yksi oli aluksi tiedustellut poliisilta luvanhakemisesta ja vienyt omistamansa ase laitokselle näyttille, selvittääkseen onko ase sellainen, että siihen voisi luvan saada. Ase takavarikoitiin ja luvanhakija täytti aselupahakemuksen tarpeellisineen selvityksineen sekä kävi psykologisissa testeissä. Vanhaan aseeseen jouduttiin myös kaivertamaan sarjanumero, johon sitten lupaa voitiin hakea. Luvanhakija toivoo starttiaseiden luvitukseen jotain muuta ratkaisua, sillä hän kokee asian hankaloittaman harrastamista sekä kisojen järjestämistä.

Luvanhakija kaksi koki hakemuksen työlääksi, etenkin kun hän ei lopulta saanut lupaa starttiaseeseen. Hän oli käynyt poliisiasemalla täyttämässä vaaditun kaavakkeen ja hakemus otettiin käsiteltäväksi. Hakija oli perustellut tarvitsevansa asetta koiran koulutuksessa. Hän oli käynyt myös soveltuvuuskokeessa. Hakemus kuitenkin evättiin perustellen se niin, ettei starttiaseeseen voida lain puitteissa myöntää lupaa. Luvanhakija kaksi ei omistanut starttiasetta hakiessaan lupaa.

Luvanhakija kolme kertoi lupaprosessin kestäneen yli kolme kuukautta ja prosessin olleen ongelmallinen. Luvanhakija omisti starttiaseen jo ennen lupaprosessia. Lupaa käsittelevän poliisimiehen mielestä vanhaan starttiaseeseen ei tarvittu lupaa, mutta pyysi kuitenkin tuomaan aseensa näytille. Sovittuna ajankohtana hän ei saapunut paikalle ja hakijan tiedustellessa asiaa asetarkastajilta he takavarikoivat starttiaseen luvattomana ampuma-aseena. Asetarkastajien mukaan hakijan olisi pitänyt käydä uudelleen haastattelussa, vaikka hän oli jo kertaalleen käynyt. Myöskin soveltuvuustesti olisi pitänyt tehdä, vaikka haastatteluaikaa varatessa olisi selvitetty, ettei sitä tarvitsisi tehdä. Aseen takavarikoinnin jälkeen hakija joutui odottamaan yli 1,5 kuukautta ja vasta otettuaan poliisilaitokseen yhteyttä, lupapaperit saapuivat postissa.

4.3 Starttiaseiden tyypit

Haastattelussa kysyttiin starttiaseityypeistä, joihin lupia myönnetään.

Laitos numero kolme vastasi, että heille tulevat hakemukset koskevat käsiasetyyppisiä starttiaseita, joilla voidaan ampua kaasupatruunoita.

Laitos numero yksi antoi erittäin kattavan selostuksen, millaisiin starttiaseisiin heillä luvat myönnetään:

"Aseen toimintatapa tulee perustua räjähtävän nallin aiheuttamasta ruudin syttymisestä aiheutuneesta äänestä. Kaasu tulee purkaantua piipun päätä tai turvalliseen suuntaan aseensa lukkorungosta. Kyseinen kaasuase on muunnettavissa ampuma-aseeksi esimerkiksi poraamalla piippuun reikä tai avartamalla esim. rullan reiät patruunoille sopiviksi. Lisäksi kaikkiin asiakkaiden luvallisiksi hakemiin aseisiin".

Taskuasekokoisten starttiaseiden kohdalla käytäntö oli vaihtelevaa. Laitos numero kolme myönsi taskuasekokoisiin starttiaseisiin hallussapitolupia työnperusteella. Laitokset kaksi ja neljä kertoivat, ettei heillä myönnetä taskuasekokoisiin starttiaseisiin lupia. Laitoksissa

yksi ja viisi taskukokoisiin starttiaseisiin vältetään luvanmyöntämistä. Laitos numero kuusi myönsi taskuasekokoisille starttiaseille lupia, jos hakijalla oli jo entuudestaan ase, jonka hän oli hankkimassa tutultaan kohtuusyistä. Hakijoille, joilla ei ollut vielä starttiasetta tiedossa, ei myönnetty taskuasekokoiseen starttiaseeseen lupaa.

Luvanhakija yksi ei tarkemmin kerron, millaiseen aseeseen hän on lupaa hakenut, mutta kyseessä on ollut revolverityyppiset starttiaseet. Luvanhakija oli hakenut oman starttiaseen lisäksi myös yhdistyksen starttiaseelle lupaa. Hän omisti starttiaseen jo entuudestaan ja lähti siis hakemaan vanhalle aseelle lupaa. Luvanhakija yksi koki myös älyttömäksi, että tulkinta asiaan vaihtelee paikkakunnittain.

Luvanhakija kaksi ei maininnut millaiselle starttiaseelle oli lupaa hakenut.

Luvanhakija kolme haki lupaa Olympic -revolveriin, johon hänelle lupa myönnettiin. Hakija koki ongelmalliseksi, sen että luvanmyöntäjällä ja muilla viranomaisilla oli erimielisyyttä, tarvitseeko ennen luvanvaraisuutta hankittuun aseeseen hankkia edes lupaa. Luvanhaku prosessi kesti todella kauan ja hakija joutui itse olemaan aktiivinen, vaikka hänelle sanottiin, että hän voisi vain odottaa luvan tulevan postissa.

4.4 Lupavapaat starttiaseet

Seuraavaksi haastattelussa tiedusteltiin lupavapaista starttiaseista.

Laitoksessa numero yksi oli tullut vastaan starttiase, joka ei ollut vaatinut ampumaselupaa. Starttiase tarkastettiin POHAn ohjeiden mukaan ja starttiase osoittautui lupavapaaksi. Kyseessä oli revolverityyppinen starttiase, joka on puhdas ääntä tuottava starttiase. Laitokseen numero kuusi oli tullut vanha starttiase, joka oltiin katsottu lupavapaaksi, sillä se ei purkanut ruutipainetta piipun kautta ja ase oli heikko rakenteinen. Vastauksen yhteydessä painotettiin, että tiedottaminen asiassa saisi olla parempaa, sillä linjaus näyttäisi olevan, että myös aseet, jotka purkavat ruutipaineen ylöspäin ovat luvanvaraisia.

Laitokset kaksi, neljä ja viisi kertoivat, ettei heille ole tullut yhtään starttiasetta, joka ei olisi vaatinut lupaa.

Laitokseen kolme oli tullut starttiase, jota ei pystytty muuntamaan millään tavalla ampuma-aseeksi, mutta laitoksessa painotettiin, että lähes kaikki starttiaseet ovat kaasuseiteita, jotka soveltuvat lamaannuttavien kaasujen levittämiseen. Laitos ei kuitenkaan perustellut, miten starttiase oli todettu muuntamiskelvottomaksi ja millä perusteella lähes kaikki starttiaseet soveltuvat lamaannuttavien kaasujen levittämiseen.

4.5 Lupien myöntämis- ja epäämisperusteet

Laitoksen yksi epäämisperusteena oli, ettei hakija kykene luotattavasti osoittamaan selvitystä harrastuksesta. Laitos yksi kertoi, että luvan myöntämiseen hakijan tulee olla ominaisuuksiltaan sopiva ja esittänyt hyväksyttävän käyttötarkoituksen aseelle sekä hankittava ase sopii esitettyyn käyttötarkoitukseen. Hakijan on tullut myös esittää selvitys harrastuneisuudesta.

Laitos neljä kertoi epäämisperusteen olevan ihan kuin minkä tahansa kielteinen aselupapäätös. Laitos neljä kertoi, että myönnetyssä päätöksessä perustelut olivat lyhyet, muttei ottanut kantaa itse perusteluiden sisältöön. Laitokset kaksi, kolme ja viisi eivät ottaneet luvan epäämis- tai myöntämisperusteisiin kantaa. Laitos kuusi ei ottanut kantaa myöntämisperusteisiin, mutta kertoi, että päätökseen laitetaan kieltä ostaa patruunoita.

Haastattelussa kysyttiin myös, olivatko laitokset joutuneet tekemään kielteisiä starttiaselupapäätöksiä. Laitokseen yksi ei ole tullut kielteisiä starttiaselupapäätöksiä, sillä asiakas on vetänyt asian pois, jos hänelle on todettu, ettei hakemus perustu tosiseikoihin. Myöskään laitokset kaksi, kolme ja neljä eivät ole joutuneet hylkäämään yhtään starttiaselupahakemusta. Laitokset viisi ja kuusi eivät ottaneet kysymykseen kantaa.

Luvanhakija yksi kertoi saaneensa starttiaseisiinsa luvan. Päätöksessä oli maininta valvotusta harrastuksesta sekä koekäytöstä. Luvanhakija kahden ampuma-aselupahakemus oltiin sen sijaan evätty. Hakemuksen epääminen oltiin perusteltu, ettei laissa ole määritelty luvanmyöntämismahdollisuutta starttiaseelle. Luvanhakija kolme sai luvan starttiaseeseen. Lupaa perusteltiin hakijan olevan sovelias pitämään ampuma-asetta hallussa sekä ase sopii hyvin ilmoitettuun käyttötarkoitukseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluiden perusteella lakimuutoksesta ei ole tiedotettu riittävästi ja ohjeistus on ollut puutteellinen starttiaseiden luvittamisen kanssa. Riittäväällä tiedottamisella asiasta sekä määrittelemällä, mitkä starttiaseet ovat luvanvaraisia, starttiaseita koskevaa epäselvyyttä saataisiin selkeytettyä. Luvanhakija yksi oli yrittänyt saada poliisin lisäksi myös Suomen Palveluskoiraliitolta tietoa asiasta toivoen, jos liitto selvittäisi poliisin kanssa asian. Liitto ei kuitenkaan vastannut hänelle. Olisi hyvä, jos Suomen Palveluskoiraliitto olisi ottanut asiakseen selvittää starttiaseiden luvanvaraisuutta, sillä isona järjestönä se olisi pystynyt tavoittamaan useita harrastajia, joilla mahdollisesti on starttiase ja näin ollen tietoa, oltai-siin saatu vietyä eteenpäin. Kuitenkin koiran koulutuksessa tarvitaan ääntä tuottavaa esi-nettä ja usein tämä esine on starttiase.

Haastattelussa selvisi myös, että ohjeistus starttiaseen hankintaan oli vaihtelevaa. Yhdessä laitoksessa ei ohjeistettu lainkaan, muutamassa laitoksessa muistutettiin, ettei starttiase saa olla taskuaseen kokoinen. Eräässä laitoksessa painotettiin, että ase tulee hankkia aseliik-keestä. Myöskin aseiden kaliipereista annettiin ohjeita, jos hakijalla ei ollut tietoa asiasta. Toisissa laitoksissa asiakkaiden kanssa käydään hankkimislupaprosessin lävitse.

Pääasiassa lupia haetaan ja myönnetään koiran koulutukseen, mutta tutkimuksen perusteel-la lupia ei haeta kovin montaa kuukausi- ja vuositasolla. Tutkimuksessa saatujen vastauk-sien pohjalta viiden eri laitoksen luvat yhteenlaskettuna tekee hieman alle 100 lupahake-musta vuodessa. Johtuuko tämä siitä, etteivät kansalaiset tiedä starttiaseiden luvanvarai-suudesta vai kokevatko he lupaprosessin vaikeaksi? Yksi syy voi olla se, että starttiaseet, etenkin 6mm, ovat usein taskuaseen kokoisia ja niiden luvittamisiin laitoksilla on hyvinkin erilaiset käytännöt, kuten tutkimuksessa kävi ilmi.

Jos yksi laitos ei myönnä ollenkaan lupia, joku välttää luvan myöntämistä ja joku myöntää luvan, mikäli hakijalla on jo hankittava ase tiedossa, toteutuuko silloin taskuasekokoisten tai yleensäkin starttiaseiden kohdalla tasapuolinen kohtelu? Tai kun yhdelle hakijalle sano-taan, ettei starttiaseeseen voida lain puitteissa edes myöntää lupaa, mutta kaksi muuta haki-jaa ovat saaneet luvan starttiaseisiin. Hallintolaki 6 § kuitenkin velvoittaa viranomaisen kohtelemaan hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Kaikkien hakijoiden kohdalla lainmukaisia lupaperusteita tulkitaan samalla tavalla eli edellytetään sisällöllistä yhdenvertaisuutta. Kui-

tenkin positiivinen erityiskohtelu on sallittu, jos se turvaa tosiasiallisen tasa-arvon esimerkiksi tietyn ryhmän asemaa parantavat toimet (Kulla 2015, 98 - 99.) Itä-Suomen Hovioikeus otti myös kantaa lain tulkintaan sekä sen epätäsmällisyyteen starttiaseista. Itä-Suomen Hovioikeuden päätöksessä on myös ehdotettu, että lakia tulisi tarkentaa, jolloin sitä olisi helpompaa tulkita. Vaasan Hovioikeuden päätöksessä ei ole otettu kantaa rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen vaan siinä on käsitelty puhtaasti ampuma-aserikosta.

Kuinka on mahdollista, että kahdelle hakijalle löydetään laista luvanmyöntämisperuste ja yhdelle kerrotaan, ettei sellaista perustetta ole? Kaikki hakijat olivat olleet hakemassa starttiaseelle lupaa koiran koulutusta varten. Jos hakemus oli evätty sen takia, ettei hakija ole soveltuva ampuma-aseluvan haltijaksi, toteutuisi laissa määritelty yhdenmukaisuusperiaate. Tässä tapauksessa hakijalla ei ole ollut mitään tekemistä luvan epäämisen kanssa vaan lupa on evätty sen takia, ettei laki mahdollista luvan myöntämistä starttiaseelle. Kuitenkin vuotta sekä kahta vuotta myöhemmin kahdelle hakijalle on myönnetty starttiaseeseen lupa.

Itä-Suomen Hovioikeuden päätöksessä nousi myös esille ongelma lainsäädännössä sekä asian tiedottamisessa. Hovioikeuden jutussa vastaaja oli kiistänyt syytteet perustellen, ettei hän tiennyt starttiaseiden olevan luvanvaraisia tekoajankohtana, sillä teko ei voi olla rikos ennen kuin siitä on yksityiskohtaisesti säädetty Suomen oikeusjärjestelmän mukaisessa säätämisyhteisössä (Itä-Suomen HO 14/150398). Laki muutosta on tullut voimaan jo vuonna 2011, mutta se ei käsitä kaikkia starttiaseita vaan vain muunnettavissa olevia. Jotta epätäsmällisyys laissa saataisiin poistettua, tulisi asetuksella tai vastaavalla tarkentaa mitkä starttiaseet tulevat kysymykseen ampuma-aselain 2 §ssä tarkoitettuina ampuma-aseiksi muunnettavina esineinä.

Muunnettavuusmäärityksen tulisi perustua teknisiin tutkimuksiin sekä niistä laadittuihin virallisiin dokumentteihin. Näin jokaista starttiasetta ei tarvitsisi erikseen testata vaan automaattisesti tietyt erikseen määritellyt starttiaseet olisivat luvanvaraisia. Yksi vaihtoehto olisi myös tehdä starttiaseita sellaisia, että ne eivät edes muistuttaisi ampuma-asetta. Tai starttiaseet voisivat olla piiputtomia, milloin ne eivät täyttäisi ampuma-aseen määritelmää eikä niillä voitaisi ampua kaasua- tai luotipatruunoita. Ampuma-aselain määritelmässä esiin tulee muistuttaa ampuma-asetta ja ampuma-aseen yksi osa on piippu, jota ilman kyseessä ei voi olla ampuma-ase.

Poliisilaitoksilta tulleiden vastausten ja Itä-Suomen Hovioikeuden päätöksessä ilme tulleen puutteellisen ohjeistuksen myötä vuonna 2014 on ollut epäselvää, mitkä starttiaseet tarvitsevat ampuma-aseluvan. Yksi aseluvanhakijoista oli epätietoinen asiasta vielä vuonna 2016 ja hänen kertomansa mukaan poliiseillakaan ei ollut täyttä varmuutta, kuinka asiassa tulisi toimia. Vielä vuonna 2017 luvanhakija kolmen kohdalla poliisissa ei oltu varmoja tarvitseeko ennen lakimuutosta hankittu starttiase ampuma-aseluvan. Käytäntö vaikuttaisi olevan todella kirjavaa jo näiden muutamien haastattelujen perusteella.

Yhdellä poliisilaitoksella kaikki starttiaseet luvitettiin kaasuseiksi, mikä on mielenkiintoista, sillä Itä-Suomen Hovioikeuden ratkaisussa on katsottu ristiriitaiseksi aseiden muunnettavuus ilman erityistietoja ja – taitoja ampuma- tai kaasuseiksi. Kyseessä olivat Parabellum -pistooli kopio, Colt -revolverin kopio sekä Colt 1991 -pistoolin kopio. KRP:n rikostutkimuslaboratorion lausunnon mukaan Parabellum – pistoolin kopio on muutamattakin kaasuse ja muut aseet voidaan muuntaa kaasuseiksi. Todisteena käytettyä asiakirjaa ei kuitenkaan oltu allekirjoitettu eikä varsinaisia muutostöitä oltu tehty. Vastajan mukaan Parabellum -pistooli on sinkkivalua, joten se ei kestä luodin ampumista eikä kyseessä ole myöskään ampuma-aselain 6 §ssä tarkoitettu kaasuse. Colt -revolverin kopiolla ei voi ampua kaasupatruunoita kaliiberissa 380/GR/9 eikä ole selvitystä, mitkä tekniset ominaisuudet mahdollistaisivat kaasupatruunan ampumisen. Colt 1911 – pistoolin kopio on silumiinivalusta tehty eikä ase kestä minkäänlaista kovaa patruunaa. Aseella ei myöskään voi ampua 8mm kaasupatruunaa.

Käräjäoikeus oli katsonut todisteen riittäväksi selvitykseksi, siitä että aseet ovat ampuma-aselain mukaisia luvanvaraisia ampuma-aseita. Itä-Suomen Hovioikeus kuitenkin hylkäsi syytteet perustellen päätöstään seuraavasti: ampuma-aseen määritelmän muututtua, tarkoituksena oli sisällyttää määritelmän piiriin sellaiset startti- ja kaasupistoolit, jotka ovat muunnettavissa toimiviksi ampuma-aseiksi. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan tarkemmin kuvata, millainen esine muistuttaa ampuma-asetta. Esityksestä puuttuu myös täsmennys siitä, millaisesta materiaalista esine on valmistettu tai millainen esine on rakenteeltaan, jotta se olisi muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi ilman erityistietoja ja – taitoja.

Vaasan Hovioikeudessa taas starttiaseen on katsottu vastaavan ampuma-aselain tarkoittamaa starttiasetta. Päätöksessä ei kuitenkaan käy tarkemmin selville, millaisesta starttiaseesta siinä oli kyse. Ainostaan on mainittu, että ase oli 9mm kaliiperin toimintakuntoinen

starttirevolveri, jonka piippu on tukossa kaasupurkausaukosta piipun suuhun päin n. 2,5 – 3cm matkalta. Hovioikeuden päätöksen perusteena oli KRP:n lausuntoa, jossa ilmenee, että kyseillä aseella pystytään ampumaan 9mm kaasupatruunoita ja ase on mahdollista muuttaa ampumaan luodillista patruunaa poraamalla piippu auki. Piippu voidaan myös poistaa tai korvata. Toki piippu poistamalla esine ei enää täytä ampuma-aseen määritelmää. Aseen rulla voidaan myös porata auki siten, että siinä voidaan käyttää kaupallisesta valmistettua patruunaa. Ilman auki poraamista, se voidaan ladata paukkupatruunoilla ja rullan etuosaan sijoittaa irtoluodit paukkupatruunoiden etupuolille.

Lopputulema on epäselvä, voidaanko siis lähes kaikki starttiaseet muuntaa vähintään kaasuseiksi, jolloin ne olisivat selkeästi luokiteltavissa luvanvaraisiksi? Itä-Suomen ja Vaasan Hovioikeuksien päätökset kertovat vain tiettyjen starttiaseiden muunnettavuudesta, toki Vaasan Hovioikeuden päätöksessä ei tule ilmi aseiden merkki tai malli tarkemmin.

Koska ampuma-aselaisissa määritellään vain muuntokelpoiset starttiaseet luvanvaraisiksi, selvitin ovatko laitokset todenneet yhtään starttiasetta lupavapaaksi. Kuudesta laitoksesta vain kahdessa oltiin tarkastettu yhden aseet lupavapaiksi. Molemmissa tapauksissa aseiden rakenne oli ratkaiseva tekijä, toisessa starttiase oli puhtaasti ääntä tuottava ja toisessa rakenne oli heikko sekä ase ei purkanut ruutipainetti piipun kautta. Ainakin toisella laitoksella ase tarkistettiin POHAN ohjeen mukaan, mutta toisessa ei tullut ilmi millä tavalla ase oli tarkastettu. Jos POHALta kerran löytyy ohje aseiden tarkistamiseen, niin herää kysymys käytetäänkö sitä kaikilla laitoksilla ja kuinka hyvin ohje on tiedossa? Ohjetta käyttämällä laitoksille saataisiin yhdenmukaiset käytännöt starttiaseiden tarkistamisen osalta. Samalla saataisiin myös suuntaviivoja siihen millaiset starttiaseet ovat lupavapaita, kerran tällaisiakin näyttäisi olevan. Näin myös yhdenvertaisuusperiaate toteutuisi paremmin.

Mielenkiintoista vastauksissa oli myös se, että laitos kolme oli tarkastanut starttiaseen, jota ei voida muuntaa ampuma-aseeksi, mutta vastauksesta sai sen kuvan, että ase olisi vaaninut kuitenkin kaasuaseluvan. Millä perusteella yhdellä laitoksella lähes kaikki starttiaseet määritellään kaasuseiksi, jos kahdella muulla laitoksella on tarkastetut aseet ovat täysin lupavapaiksi. Itä-Suomen ja Vaasan Hovioikeuksien ratkaisuisiakin on eroa siinä, onko starttiasetta tulkittu kaasu- tai ampuma-aseeksi. Toisessa starttiase on tulkittu suoraan kaasuseeksi ja toisessa yhtäkään starttiasetta ei luokiteltu kaasuseeksi. Olisi mielenkiintoista tietää, onko Vaasan Hovioikeuden päätöksessä kyseessä kenties samaa mallia ja merkkiä

oleva ase, kuin Itä-Suomen Hovioikeuden päätöksessä on ollut. Tällöin päätöksiä voitaisiin keskenään tarkastella paremmin, kun molemmissa tiedettäisiin, minkälaisista starttiaseista on kysymys.

Itä-Suomen Hovioikeuden ratkaisu on vuodelta 2014 ja Vaasan on vuodelta 2017. Vaasan ratkaisussa suurin painoarvo oli KRP:n 6.6.2017 antamalla lausunnolla, kun taas Itä-Suomen Hovioikeus ei ole pitänyt KRP:n aikaisempaa lausuntoa riittävänä, sillä siitä puuttui allekirjoitus. Olisi mielenkiintoista päästä lukemaan KRP:n lausunnot, jotta näkisi miten uusin lausunto eroaa aiemmasta.

Olisi hyvä saada selkeä linjaus siitä, mitkä starttiaseet täyttävät lain tarkoittaman ampumaseen määritelmän. Toinen vaihtoehto olisi laittaa kaikki starttiaseet luvanvaraisiksi. Näinhän ei tällä hetkellä ole, vaan laki koskee vain tiettyjä muunnettavissa olevia starttiaseita. Tämä vaikuttaa selkeästi myös poliisilaitosten lupakäytäntöihin, koska yhteinen linjaus puuttuu. Tutkimuksen perusteella voidaan vetää johtopäätös, että poliisilaitosten käytännöt starttiaseiden kohdalla vaihtelevat sen suhteen myönnetäänkö lupia ja millä perusteilla niitä myönnetään. Toki lupa-asioissa pitää muistaa, että jokainen hakemus käsitellään tapauskohtaisesti eikä niitä voi suoraan verrata toisiinsa.

6 LÄHTEET

Decoase.com luettu 11.11.2017 <http://www.dekoase.com/starttipistooli.html>

Eerola Juho, kirjallinen kysymys 1031/2014 vp, luettu 19.10.2017

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaiivaAsiakirjat&docid=k+k+1031/2014>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/51/EY

Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi 91/477/ETY

Hallituksen esitys 106/2009

Ida Koivisto: Johdatus hyvään hallintoon, Helsinki 2014

Itä-Suomen HO 14/150398

Juhani Aaltola, Raine Valli toim.: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Gummerus Jyväskylä 2001

Matti Niemivuo, Marietta Keravuori-Rusanen, Kirsi Kuusikko: Hallintolaki, WSOYpro Oy Helsinki 2010

Munter Henry: Ampuma-aseen määritelmän oikeudelliset tulkinta ongelmat. Laurea ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö 2016

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116042/ONT%20Henry%20Munter.pdf?sequence=1>

Mäenpää Olli: Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet, Otavan kirjapaino Oy Kerava 2016.

Mäenpää Olli: Hallinto-oikeus – oikeuden perusteokset, Sanoma Pro Oy Helsinki 2013

Niskasaari Mikko: Mikä on lain tarkoittama ampuma-ase? Riista 8/2014, luettu 16.6.2017

Pöyry Milla: Starttiaseiden kehittämishanki, Poliisiammattikorkea koulu opinnäytetyö
2016

Suihko Tapio: Aseiden rakenne ja toiminta, jokamiehen asetekniikka. Kopijyvä Kuopio
2007

Suomen Kennelliitto, Kanakoirien metsästyskokeiden säännöt, 2010, luettu 13.1.2017
http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/kanakoirien_kamekakekatu_saannosto182011.pdf

Suomen palveluskoiraliitto: Palveluskoirakokeiden säännöt ja lajiohjeet, Uusimaa 2015,
luettu 12.1.2017 http://www.virkku.net/files/saannot_kansalliset.pdf

Suomen palveluskoiraliitto: Pelastuskoirakoeohje, Uusimaa 2013, luettu 13.1.2017
<http://www.virkku.net/files/pelastussaannot.pdf>

Suomen poliisi, ampuma-aseluvat, luettu 16.4.2017 <http://poliisi.fi/luvat/ampuma-aseluvat>
Vaasan HO 17/130358

Waffenlager.net – suomalainen asesivusto, luettu 19.10.2017
http://ww.waffenlager.net/archive/luodin_lentorata.html

7 LIITTEET

LIITE 1 – Poliisilaitosten haastattelu

Sähköpostihaastattelun saatesanat:

"Hei,

teen opinnäytetyön starttiaseiden lupakäytännöistä Suomessa. Toteutan työni sähköpostihaastatteluna lähettämällä haastattelukysymykset jokaisen poliisilaitoksen pääpoliisiaseman ampuma-aseluvista päättävälle poliisimiehelle. Tarkoituksena on saada vastaukset kattavasti ympäri Suomea, jonka takia olen valinnut jokaisesta poliisilaitoksesta yhden poliisiaseman, jonne kysymykset osoitan. Pääpoliisiaseman valitsin sen takia, että todennäköisesti ne ovat asemia, jossa aselupa-asioita käsitellään. Vastausaikaa on 21.9.2017 asti.

Kysymykset liitteenä.

Toivoisin, että välittäisit tämän viestin eteenpäin teidän laitoksellanne sellaisella henkilölle, joka ampuma-aselupapäätöksiä tekee. Jos asemalla on useampi henkilö, viestin voi välittää kaikille. "

Haastattelukysymykset saatesanoineen:

Toivon alla oleviin kysymyksiin mahdollisimman kattavat vastaukset, jolloin pääsen paremmin vertailemaan starttiaseita koskevia lupakäytäntöjä. Tutkimuksessa ei tulla mainitsemaan vastaajien nimiä. Vastausaikaa on 21.9.2017 asti. Kiitos vastauksestasi.

- Kuinka kauan olet työskennellyt ampuma-aselupien parissa?

- kuinka paljon ampuma-aselupapäätöksiä teet kuukaudessa?

- tekeekö poliisiasemalla joku muu lisäksi ampuma-aselupapäätöksiä?

- Ampuma-aselakia muutettiin vuonna 2011, jolloin ns. starttiaseet tulivat luvanvaraisiksi.

Tiedotettiin asiasta julkisesti kansalaisille?

- Oliko tiedottaminen mielestäsi riittävää?

- Tavoittiko tiedottaminen riittävän monta henkilöä, joilla on starttiase hallussaan?

- Myönnetäänkö työskentelemälläsi poliisiasemalla starttiaseisiin hankkimislupia?
 - jos myönnetään, niin millä perusteilla näitä hankkimislupia myönnetään?
 - tarvitaanko hakemukseen liitteitä, ja jos tarvitaan niin mitä?
 - mitkä käyttötarkoitukset voisivat olla sellaisia, joilla starttiaseeseen hankkimislupa myönnetään?

- Minkälaisiin starttiaseisiin hallussapitolupa myönnetään?
 - myönnetäänkö taskuasekokoisiin starttiaseisiin hallussapitolupia?
 - jos myönnetään niin millä perusteella?
 - miten asiakasta ohjeistetaan starttiaseen hankintaan, jos hän sitä kysyy?

- Onko kohdallesi tullut starttiasetta, joka ei vaatisi ampuma-aselupaa?
 - jos on, millainen starttiase oli?
 - miksi kyseinen starttiase ei vaatinut lupaa?
 - tiedätkö yhtään tapausta, joissa starttiase ei olisi vaatinut lupaa?

- Kuinka paljon starttiaseisiin tulee hankkimis- tai hallussapitolupa hakemuksia kuukausittain/vuosittain?
 - millaiseen käyttöön yleensä starttiaseiden lupia hankitaan?
 - miten luvan epääminen perustellaan luvan hakijalle?
 - miten luvan myöntäminen perustellaan luvan hakijalle?

- Kerro vielä omin sanoin yhdestä aselupapäätöksestä, jossa aselupaa ei myönnetty. Esimerkiksi millainen tilanne oli, mitä perusteluja hakijalla oli ja mitkä seikat vaikuttivat päätökseesi.

LIITE 2 – Asiantuntija haastattelu

Sähköpostihaastattelun saatesanat:

” Hei,

teen poliisiammattikorkeakouluun liittyvissä opinnoissa opinnäytetyötä starttiaseiden lupakäytännöistä Suomessa. Etsin opinnäytetyöhöni asiantuntijahaastatteluun henkilöitä, jotka ovat hakeneet starttiaseelle lupaa. Mikäli sinulla on kokemusta starttiaseeseen liittyvästä lupaprosessista, toivon, että vastaisit liitteenä olevaan sähköpostihaastatteluun.

Haastattelulla pyritään selvittämään, miten starttiaseille lupaa hakevat, ovat kokeneet lupaprosessin ja millaiseen starttiaseeseen lupaa on haettu. Vastauksissa ei tulla mainitsemaan vastaajien nimiä. Vastausaikaa on torstaihin 26.10.2017 asti.”

Haastattelukysymykset saatesanoineen:

Toivon alla oleviin kysymyksiin mahdollisimman kattavat vastaukset. Tutkimuksessa ei tulla mainitsemaan vastaajien nimiä. Kiitos vastauksesta.

1. Mistä sait tietoa starttiaseiden luvanvaraisuudesta?
2. Milloin olet hakenut lupaa starttiaseeseen?
3. Omistitko starttiaseen ennen luvan hakemista vai ostitko aseensa vasta hankkimisluvan saatuasi?
4. Millaisen starttiaseen omistat?
5. Miten lupaprosessi eteni?
6. Koitko lupaprosessin aikana jotain ongelmia vai oliko luvan hankkiminen sujuvaa?
7. Myönnettiinkö vai evättiinkö hakemasi lupa?
8. Miten päätöstä perusteltiin?